

دیدگاه

غریق گرفتار توفان

■ هرگز تا به حال موقعیت اسرائیل در چنین خطری نیفتاده بود. ستون‌های در حال فروریزی امنیت اسرائیل-توافق با مصر، ثبات در سوریه و دوستی با ترکیه و اردن- به همراه دیپلماسی سراپایی‌منطق اسرائیلی‌هاو بی‌کفایت‌ترین دولت تاریخ آن، اسرائیل را به کلی گرفتار کرده است. این امر دولت آمریکا را از رهبران اسرائیل دور می‌کند، ولی فصل، فصل انتخابات است و دولت آمریکا گروگان لابی هوادار اسرائیل که می‌تواند به رغم بی‌میلی و خلاف منافع آمریکا، مسوولان این کشور را در سازمان ملل متحد به طر‌فداری از اسرائیل وادارد.

اسرائیل مسوول سقوط حکومت حسنی مبارک یا ایجاد ناآرامی در سوریه یا تصمیم ترکیه برای در دست گرفتن سکان رهبری منطقه به وسیله کوپدین اسرائیل یا به وجود آمدن دوگانگی در حرکت فلسطینی‌ها در توار غزه یا کرانه غربی نیست. آنچه بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر اسرائیل، مسوول آن است، ناتوانی در پیش گرفتن یک برنامه درازمدت است برای برخورد درست با این وقایع.

البته نمی‌توان گفت نتانیاهو هیچ برنامه درازمدتی نداشته‌ست. او برای توافقی با طرف فلسطینی باید به ریشه می‌زد، سیاست میانه‌ای در پیش می‌گرفت و در مقابل لیبرمن، وزیر امور خارجه و متحد کلیدی‌اش در کابینه، می‌ایستاد که هیچ یک را انجام نداد. به جای آن به آمریکا متوسل شد تا جلو برنامه هسته‌ای ایران را بگیرد و سر هر پیچ تند وقایع فعلی یارش باشد بی‌آنکه در ازای آن چیزی، مثلاً ایستادگی در برابر شهرک‌سازی‌ها، نصیب اوپاما شود. جمهوری خواهان کنگره را تحریک می‌کنند با اوپاما مخالفت کند و با طرح آنکه او ضداسرائیلی است باعث حذف آرای یهودیان از مجموع آرای او می‌شود. در همین زمان چکش مخالفت را بر سر هر مسوول یا نماینده‌ای می‌کود که جرات کرده با صدای بلند بگوید نه‌فقط اوپاما که نتانیاهو هم اشتباه کرده. پس چه کسی می‌تواند بگوید نتانیاهو برنامه‌درازمدت نداشته‌است؟

تلاش دیپلماتیک درازمدت اسرائیل برای جا گرفتن در مجموعه کشورهای خاورمیانه در چند هفته گذشته با خروج سفرای این رژیم از مصر و ترکیه و تخلیه شتایزده اعضای سفارتش در عمان فروپاشیده است. به گفته هارتنس «دولت‌های منطقه در حال طرد اسرائیل هستند که خود را در پشت دیوارهای مستحکمش زندانی کرده و دولتی حاکم بر آن است که از هر نوع تغییر، تحرک یا اصلاحات روی برمی گرداند. برخورد متعطلانه نتانیاهو با خود گفتند تلاش‌های رقبایش امکان می‌دهد ابتکار عمل را به دست گیرند»

مسوولان فلسطینی‌ها که در پنج سال گذشته گام‌های بلندی برداشته‌اند برای برپاکردن نهاده‌او نیروهای امنیتی که زندگی آرام‌تری را برای مردم به ارمغان آورده، سرانجام با خود گفتند تلاش‌های ما باعث توقف شهرک‌سازی‌ها نشد پس تنها راه‌حل این است که دوباره سراغ اسرائیل برگردیم و خواهان شناسایی دولت مستقل فلسطینی در چارچوب مرزهای ۱۹۶۷ بشویم و از این راه با اسرائیل بجنگیم. این هفته تکلیف روشن شد، یا اسرائیل باید طرح صلح خود را پی بگیرد یا به دیپلماسی سازمان ملل و مذاکرات منطقه‌ای برای حق کشور مستقل فلسطینی در کنار مرزهایش گردن نهد.

نتانیاهو تا امروز هیچ یک از این راه‌ها را نرفته و اکنون ایالات متحده در تلاش برای تعدیل بحران است. وتو آمریکا در شورای امنیت برای تشکیل دولت مستقل فلسطینی می‌تواند در ارتباط با جهان عرب که با شتاب به سوی حاکمیت خودخواسته‌اش می‌رود، فاجعه‌بار باشد.

ترکیه، تیمس اوپاما و وکلای دولت نتانیاهو دو ماه گذشته را بی‌وقفه کار کردند تا راهی برای برون‌رفت از بحران کشتار شهروندان ترک‌سوار بر کشتی امدادرسان غزه که در ماه مارس اتفاق افتاد، پیدا کنند. ترکیه خواهان عذرخواهی اسرائیل است. روزنامه یدیعیهوت آهارونوت می‌گوید دو طرف توافق کردند اسرائیل به دلیل «تشبه عملیاتی» عذرخواهی کند و ترکیه نیز کار را به محاکم بین‌المللی نکشاند ولی نتانیاهو با دور زدن وکلای دولت و زیر پا گذاشتن غرور ملی و از ترس آنکه عذرخواهی دستاویزی شود برای لیبرمن افراطی برضد او، از این کار سر باز زد. مصر، دیگر ثبات قبلی‌اش را ن ندارد و هر دولت تازه سرسر کار آمده‌ای در مصر تحت فشار افکار عمومی برای اعمال فشار بر اسرائیل است. نمی‌توان جلو همه چیز را گرفت، ولی می‌توان با در پیش گرفتن راه درستی برای رسیدن به صلح فشارها را به کمترین سطح رساند. امروز دیگر دوستان اسرائیل از جمله پریزدنت اوپاما پنهانه‌ای برای دفاع از آن ندارند.

در اسرائیل رهبر یا کابینه‌ای برای پیگیری یک دیپلماسی درست وجود ندارد. ای کاش مردم اسرائیل پیش از آنکه دولت‌شان آنها و آمریکایی‌ها را به ورطه انزوای بیشتر بین‌المللی بکشاند، به خود بیایند.

شرق: ثروتمندترین مرد چین، نامزد عضویت در کمیته مرکزی حزب کمونیست می‌شود و این یعنی کمونیسم چینی و پذیرفتن این حقیقت که در کمونیسم چینی یک با یک برابر نیست. لیانگ ونگن، ۵۵ ساله با تصویب کنگره عمومی حزب کمونیست در اکتبر سال آینده، به اولین فرد از بخش خصوصی چین تبدیل می‌شود که به عضویت این کمیته در می‌آید. ثروت لیانگ، ۱۰میلیارد دلار برآورد شده است. او اولین تاجر و بازرگان بخش خصوصی است که از سوی حزب، نامزد عضویت در این کمیته قدرتمند و پرنفوذی شده است که در حقیقت چین را اداره می‌کند و این یعنی کمونیسم چینی با مفهوم واقعی کمونیسم برابر نیست. روزنامه‌های چین می‌گویند حزب کمونیست چین، پیشینه لیانگ ونگن، ۱۱میلیارد چینی را که از طریق فعالیت‌های ساختمانی به ثروت رسیده، بررسی کرده و او را برای عضویت در کمیته مرکزی حزب کمونیست برای سال آینده نامزد کرده است. چین از یک دهه پیش، عضویت صاحبان پیشه‌های خصوصی در حزب کمونیست را مجاز دانسته است. عده‌ای می‌گویند که حزب کمونیست چین درصدد جذب

ثروتمندان این کشور است و این اقدام مقامات یکن، تغییری نمایدن در دیدگاه حزب کمونیست‌نسبت به فعالیت‌های تجاری است. اما گویا راهی که چینی‌ها در پیش گرفته‌اند حرکت در مسیر سرمایه‌داری دولتی زیر لوای کمونیسم است. این شاید همان تعریف نظریه همگرایی، گلابرات، اقتصاددان سرشناس آمریکایی است که می‌گوید، می‌توان همگرایی دو سیستم اقتصادی سرمایه‌داری و سوسیالیستی را با هدایت واحد دولتی متکی بر اقتصاد بازار تعریف کرد و به نتایج مطلوبی هم رسید. چین در سال‌های نخستین دهه ۸۰، در لوای اصلاحات خود به پیشرفت رشد اقتصادی چشمگیری دست یافت به گونه‌ای که کمیسوین تدوین استراتژی امنیت ملی آمریکا تخمین زده در صورتی که چین تا سال ۲۰۲۵ به همین روند رو به رشد اقتصادی خود ادامه دهد، می‌تواند قدرتمندترین اقتصاد دنیا را در اختیار داشته باشد و به همراه توان نظامی خویش ابرقدرتی آمریکا را به چالش بکشد. رشد سریع اقتصادی در جوامع منجر

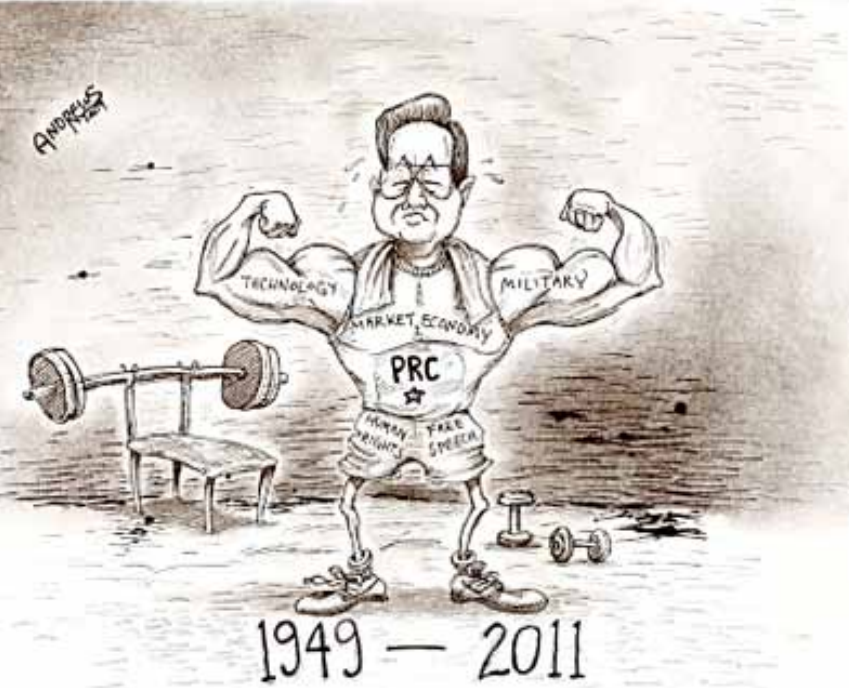
جرت و پرت‌های باراک

بی‌بی‌سی: فیدل کاسترو، سخنان باراک اوپاما در سازمان ملل را «جرت و پرت» خواند. فیدل ۸۵ ساله که قدرت را به بردارش تحویل داده، گفت: «چه کسی مهملات رییس جمهوری آمریکا در برابر مجمع عمومی سازمان ملل را فهمیده؟» به اعتقاد او، اوپاما تلاش کرد آنچه را توجیه‌ناپذیر است، با سخنان خود توجیه کند.

به پیدایش و گسترش طبقه متوسط شهری و روشنفکران و دانشجویان شد و وجود این طبقه نیز افزایش مطالبات سیاسی را به دنبال داشت. چینی‌ها که در سیاست‌های اقتصادی خود خلاف مشی کمونیسم عمل کرده و در مسیر نظام سرمایه‌داری دولتی، بسپار متفاوت‌تر از کمونیسم قرار گرفته بودند در مسیر تحولات سیاسی قرار گرفتند. در اواسط دهه ۸۰ و پس از یک دهه از اصلاحات اقتصادی طبقه متوسط چین به‌خصوص دانشجویان خواستار آزادی‌های سیاسی و دموکراسی بودند. اما

جهان

یک با یک برابر نیست

ثروتمندترین مرد چین، عضو کمیته مرکزی حزب کمونیست می‌شود

نسرین رضایی

دنگ شیائوپنگ اصلاحات را آورده بود تا پایه‌های قدرت حزب کمونیست را مستحکم کند نه اینکه منجر به نابودی آن شود. او اشتباه همتای خود را در شوری مرتکب نشد و همچون دیگر نظام‌های توتالیتر تمام‌قد در مقابل خواسته‌های سیاسی ایستاد و به همگان اعلام کرد اگرچه به نظام اقتصادی سرمایه‌داری تن داده اما هیچ‌گاه نظام سیاسی آن را نمی‌پذیرد. درگیری با دانشجویان در میدان «تیان آن من» یکی از تلخ‌ترین عواقب عدم تن دادن مقامات چینی به اصلاحات متعاقب سیاسی بود

وعده انتخابات پارلمانی در سوریه

اسینا: مشاور رییس جمهوری سوریه می‌گوید: بشار اسد در حال تشکیل کمیته‌ای برای اصلاح قانون اساسی است و قرار است انتخابات پارلمانی در فوریه برگزار شود. بشینه شعبان افزود: سالانه ما اکنون باقیماندن اسد در قدرت یا بر کناری او نیست بلکه موضوع اصلی جلوگیری از وقوع جنگ طایفه‌ای در کشور است.

ارجاع پرونده استقلال فلسطین به کمیسیون حقوقی شورای امنیت

شرق: شورای امنیت سازمان ملل، دوشنبه شب بررسی پیشنهاد تشکیل کشور مستقل فلسطین را آغاز کرد و در نهایت اعضای این شورا پس از نشستی مشورتی به توافق رسیدند که ابتدا در خواست فلسطینیان را از نظر حقوقی بررسی کنند. نماینده لبنان که ریاست دوره‌ای شورای امنیت را در این ماه بر عهده دارد اعلام کرد: شورای امنیت تصمیم گرفته است که روز چهارشنبه پس از یک نشست رسمی، درخواست فلسطینیان را به کمیسیون حقوقی سازمان ملل بفرستد. این اقدام شورای امنیت در حقیقت روند تشکیل دولت فلسطینی را به مسیری طولانی هدایت می‌کند که به نظر تحلیلگران بیشتر برای وارد کردن فشار به فلسطینی‌ها برای بازگشت به مذاکره مستقیم با اسرائیل است. ۲۳ سپتامبر ۲۰۱۱ روز تاریخی فلسطینیان بود. محمودعباس، رییس تشکیلات خودگردان، درخواست تشکیل کشور فلسطینی را تقدیم بان‌کی‌مون، دبیرکل سازمان ملل کرد و پس از آن با سخنرانی تاثیرگذاری در مجمع عمومی سازمان ملل، نگاه‌های فراوانی را به سمت پیشنهاد خود جلب کرد. هرچند پیش از این اتفاق تاریخی، رژیم اسرائیل و ایالات متحده با فشارهای متعدد سعی در منصرف کردن محمودعباس از ارایه این پیشنهاد داشتند اما روند غیرقابل توقفی که ایومان پیش گرفته بود، وزن معادلات را به سود فلسطینی‌ها تغییر داد تا جایی که بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر رژیم اسرائیل، در آخرین اظهار نظر رسمی خود اعلام کرد که احتمال دارد طرح این رژیم و آمریکا برای مقابله با تشکیل کشور فلسطین شکست بخورد. چند روز پیش از آغاز نشست سازمان ملل، کمیته چهارجانبه صلح خاورمیانه پیشنهاد تاز‌ای را با امید از سرگیری گفت‌وگوهای راکد مانده صلح در سرزمین‌های اشغالی ۱۹۴۸ را ارایه کرد. این کمیته

و این یعنی کمونیسم چینی و در کمونیسم چینی یک با یک برابر نیست.

صومعه در محاصره

تغییرات و اصلاحات سیاسی و اقتصادی در چین از یک سو و دغدغه‌های کنار آمدن با مصایب مذهبی مردم از دیگر سو چینی‌ها را شدیداً مشغول کرده است. خبرها را تبت حاکی از آن است که تدابیر امنیتی در اطراف یک صومعه در جنوب غربی چین که شاهد به آتش کشیده شدن دو راهب بودایی بوده، تشدید شده است. خبرگزاری‌ها می‌گویند نیروهای امنیتی، صومعه کرتی در منطقه آبا در سیچوان را به محاصره خود در آورده‌اند و اینترنت و خدمات موبایل در منطقه قطع شده است. دو راهب بودایی در اعتراض به ادامه حاکمیت چپین بر تبت خود را به آتش کشیده بودند. فعالان حقوق بشر تبتی می‌گویند، این دو راهب بودایی فریاد «زنده باد دالایی لاما» سر دادند و خواهان آزادی مذهبی شدند. هنوز مشخص نیست میزان آسیبی که این دو فرد دیده‌اند تا چه حد است. این دو راهب در صومعه کرتی در سیچوان خود را آتش زدند. سیچوان که جمعیت زیادی از تبتی‌ها را در خود جای داده، منشأ تنش‌هایی میان راهبان بودایی و مقامات چینی بوده است. اخیراًنیروهای امنیتی چین، کنترل شدیدی را روی معابد تبتی اعمال می‌کنند. تاکنون چند راهب بودایی در اعتراض به سیاست‌های دولت چین در قبال تبت خود را آتش زده‌اند. فعالان سیاسی و حقوق بشری می‌گویند ده‌ها نفر در اعتراض به ادامه حاکمیت چین بر این منطقه بازداشت و شکنجه شده‌اند. چین اعلام می‌کند تبت همواره بخشی از خاک این کشور بوده، اگرچه پیش از قرن بیستم، تبت مدتی طولانی خودمختار بوده و بسیاری از اهالی تبت خود را به دالایی لاما، رهبر معنوی در تبعید تبت وفادار می‌دانند. در سال ۱۹۵۶، مردم تبت علیه آنچه که فشار دولت چین بر دولت محلی خود می‌دانستند قیام کردند که تا سال ۱۹۵۹ و سرکوب خشونت‌آمیز این قیام به دست ارتش سرخ چین ادامه داشت. پس از سرکوب این قیام، دالایی لاما همراه با جمعی از رهبران تبتی این سرزمین را ترک کرد و در هند دولت در تبعید تبت را تشکیل داد.

منشاء تاریخ به روایت قذافی

مهر: رهبر فراری لیبی می‌گوید: «در مواجهه با غرب و مزدوران کوچک آن انتظار شهادت را می‌کشیم» قذافی در آخرین سخنانش که در «ادیو یوتی ولید» پخش شد، افزود: آنان فکر می‌کردند لیبی با اولین موشک و حمله بزرگ‌ترین ارتش تاریخ جهان به امر آنها در می‌آید، اما فراموش کردند که لیبی منشاء تاریخ است.

که شامل نمایندگان آمریکا، اتحادیه اروپا، روسیه و سازمان‌ملل متحد است، از طرفین مناقشه خواست که در عرض یک ماه بر سر مفاد مذاکرات به توافق برسند و در سه ماه آینده گفت‌وگوها را آغاز و در عرض شش ماه از آغاز مذاکرات به پیشرفت‌های ملموس برسند، به گونه‌ای که در پانزدهم ماه، تا پایان سال ۲۰۱۲ (آویل دلی ماه ۱۳۹۱) پیمان نهایی صلح محقق شود. این پیشنهاد به دو دلیل با مخالفت محمود عباس مواجه شد. فلسطینیان با صراحت به لزوم تشکیل کشور فلسطین در محدوده مرزهای سال ۱۹۶۷ و نیز قطع ساخت‌وسازهای اسرائیلی در کرانه باختری و شرق بیت‌المقدس اشاره‌ای نشده بود. هرچند، پیشنهاد محمود عباس با استقبال گسترده‌ای از سوی بسیاری از کشورهای عضو سازمان ملل و حتی دبیرکل آن، بان‌کی‌مون، مواجه شد اما موضع نامشخص و متفاوت ۱۵ عضو شورای امنیت و همچنین تهدید آمریکا مبنی بر وتو کردن این درخواست در دورنمای تشکیل کشور فلسطینی پرد‌های از ابهام کشیده است. روز گذشته، شاهزاده سعود الفیصل، وزیر امورخارجه عربستان سعودی گفت: با توجه به سرسختی اسرائیل و ایجاد وقفه در روند صلح، عربستان سعودی از همه اعضای سازمان‌ملل می‌خواهد فلسطین را به عنوان یک کشور مستقل براساس مرزهای ژوئن ۱۹۶۷ و بر مرکزیت بیت‌المقدس شرقی به عنوان پایتخت، به رسمیت بشناسند. به نظر می‌رسد حمایت جدی عربستان از تشکیل کشور فلسطینی، به عنوان بانفوذترین حکومت در میان کشورهای عربی و همچنین بزرگ‌ترین هم‌پیمان منطقه‌ای ایالات متحده

آخرین حربه برای فشار بر آمریکا برای استفاده نکردن از حق وتو باشد؛ حق وتویی که شاید شش دهه آرزوی فلسطینی‌ها را به محاق ببرد.

انفجار دوبار

خط لوله گاز اسرائیل

■ خبرگزاری آلمان: خط لوله انتقال گاز مصر به اسرائیل و اردن نیمه‌شب دوشنبه بار دیگر منفجر شد. به دلیل شدت انفجار صدای آن به گوش ساکنان شهر العریش در شمال صحرای سینا رسید و شعله‌هایی به بلندی ۱۵ متر نیز دیده شد. ۴۳ درصد از گاز مصرفی در اسرائیل از سوی مصر تأمین می‌شود و ۴۰ درصد از برق اسرائیل نیز از این منبع به دست می‌آید. از زمان سقوط مبارک، خط لوله انتقال گاز مصر به اسرائیل چندین بار مورد حمله قرار گرفته است.

نبرد با سربازان جدا شده

از ارتش سوریه

■ رویترز: باآمداد سمنشنبه واحدهای وفادار به دولت سوریه با پشتیبانی ده‌ها تانک و هلی‌کوپتر با سربازان جدا شده از ارتش این کشور در شهر «رستن» وارد نبرد شدند. شهر ۴۰ هزار نفری رستن بین حمص و حما قرار دارد. با گذشت شش ماه از آغاز اعتراضات در سوریه، رستن نخستین محل برخورد مسلحانه بین مخالفان و نیروهای دولتی به شمار می‌رود. برق و امکانات ارتباطات رستن با جهان خارج قطع شده است. سازمان ملل می‌گوید از آغاز سرکوب در سوریه دست‌کم دوهزار و ۷۰۰ نفر کشته شده‌اند.

تظاهرات علیه طالبان

■ بی‌بی‌سی: صدها نفر در کابل در اعتراض به کشته‌شدن برهان‌الدین ربانی، رییس‌جمهوری پیشین و رییس شورای‌عالی صلح افغانستان تظاهرات کردند. این تظاهرات از سوی امرالله صالح، رییس سابق اداره امنیت ملی و از چهره‌های مخالف حامد کرزای هدایت می‌شد. تظاهرکنندگان شعار «مرگ بر طالبان» سر داده و به سیاست‌مدار و طالبان اعتراضی کردند. شماری از مخالفان کرزای می‌گویند با کشته‌شدن ربانی مصالحه با طالبان دیگر ممکن نیست اما کرزای همچنان بر لزوم مذاکره با این گروه تأکید می‌کند.

ترور نافر جام وزیر دفاع یمن

■ بی‌بی‌سی: محمد ناصر احمدعلی، وزیر دفاع یمن از یک سوءقصد جان سالم به برد اما دو نفر از محافظانش کشته شدند. این حادثه در شهر عدن در جنوب یمن روی داد. سوءقصدکنندگان ستون خودروهای همراهان وزیر دفاع را هدف پرتاب نارنجک قرار دادند. سوءقصد به جان وزیر دفاع یمن یک روز پس از آن روی داده که یکی از فرماندهان ارتشد واحد گارد ریاست‌جمهوری در جریان حمله مخالفان علی عبدالله صالح، رییس‌جمهوری به یک پایگاه نظامی کشته شد.

محاصره سرت تنگ شد

■ خبرگزاری فرانسه: بمباران شدید دو شهر سرت و بنی ولید آخرین سنگرهای مستحکم هواداران قذافی همچنان ادامه دارد. شهر سرت زادگاه سرهنگ قذافی در محاصره قرار دارد و نیروهای شورای ملی‌گزار توانستند در شرق سرت یک انبار اسلحه و مهمات متعلق به نیروهای هوادار قذافی را تصاحب کنند. از نظر انسانی با توجه به نبود آب، غذا و برق هزاران نفر از اهالی شهرهای سرت و بنی ولید ناچار به ترک خانه‌های خود شده‌اند.

عراق اف‌اف‌اف می‌خرد

■ رویترز: عراق قرارداد خرید ۱۸ فروند جت جنگنده اف‌۱۶ را با شرکت آمریکایی لاکهید – مارتین امضا کرد. جزئیات این قرارداد هنوز منتشر نشده ولی به گفته یک مقام نظامی آمریکا، در زمان مذاکرات پهای این جت‌های جنگنده حدود سه میلیارد دلار برآورد شده بود. نوری المالکی، نخست‌وزیر عراق چند ماه پیش گفته بود که کشورش قصد دارد ۲۶ فروند جت جنگنده خریداری کند.

اعتصاب در آتن

■ یورونیوز: وسایل نقلیه عمومی در آتن دیروز برای دومین روز متوالی در اعتراضی به برنامه‌های سختگیرانه اقتصادی دولت یوننان اعتصاب کردند. اعتصاب‌کنندگان خواستار توقف برنامه‌های ریاضت اقتصادی و نیز عدم افزایش مالیات بر درآمد و بر مسکن هستند. اعتصاب‌های دو روز اخیر تنها قدمه‌ای برای اعتصاب سراسری بیست‌وهفتم مهر است که به دعوت سندیکاهای کارگری برگزار خواهد شد.

در این روز

۲۸ سپتامبر ۱۹۳۹

لهستان دوباره شد

■ ۲۸ سپتامبر سال ۱۹۳۹ نیروهای آلمان از غرب و نیروهای شوروی از شرق در لهستان به یکدیگر رسیدند و ارتش ۷۰۰هزار نفری لهستان از هم پاشید. در همین روز، فون رپین ترپ، وزیر امورخارجه آلمان و مولوتف، وزیر امورخارجه شوروی، در مسکو قرارداد تقسیم لهستان را میان دو کشور امضا کردند و کشور لیتوانی نیز به شوروی داده شد. هیتلر پس از تصرف لهستان گفت که تجاوزی در کار نبوده، فقط سرزمین‌های از دست رفته آلمان را پس از ۲۱ سال پس گرفته است و قصد جنگ با کشوری دیگر ندارد.